

Názov projektu: Kopírovanie diel slávnych umelcov

Volám sa Katarína Platznerová a od školského roku 1999/2000 učím na Gymnáziu Federica Garcíu Lorcu v Bratislave. V úväzku mám predmety: dejiny umenia, výtvarnú výchovu, umenie a kultúru, hudobnú výchovu, etickú výchovu a výchovu umením. Niekoľko rokov som popri učení na našom gymnáziu učila výtvarnú výchovu aj na maďarskej základnej škole, dejiny umenia na Gymnáziu Ivana Horvátha v Bratislave, a angličtinu v materskej škole v Bratislave.

Vyštudovala som estetiku a etnológiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a po skončení štúdia som popri doktorandskom štúdiu z etnológie študovala niekoľko rokov odbor Dejiny výtvarného umenia tiež na Filozofickej fakulte UK. Hoci som neštudovala pedagogické zameranie, všetky tri odbory v mojej pedagogickej praxi využívam, a za všetko, čo som na mojej Alma mater získala, som nesmierne vďačná.

Napriek tomu, že v mojej rodine bol ne jeden pedagóg, sama som týmto smerom pôvodne neinklinovala a lákala ma skôr práca v galérii a v múzeu. Dva dni po promóciách mi však zatelefonovala kamarátka a kolegyňa zo štúdií, že sa dopytujú, či na jednom gymnáziu v Bratislave hľadajú učiteľa dejín umenia a či by som mala záujem. Nakoľko som mala v pláne ďalšie vysokoškolské štúdium, práca na polovičný úväzok bola pre mňa ideálna a navyše som veľmi uvítala, že by som sa v rámci nej venovala dejinám umenia. Povedala som si, že to na rok skúsím a potom si prípadne nájdem niečo iné. Do školstva som tak bola doslova hodená ako do hlbkej vody, bez akéhokoľvek návodu na plávanie. Začiatky boli pre mňa dosť ťažké, ale už po dvoch týždňoch som sa na mojich *pubertákov*, na ich nápady, humor, úprimnosť, slobodné a tvorivé uvažovanie úplne *namotala*. Stali sa mojím elixírom životného optimizmu a za tých 17 rokov som ani raz neoľutovala, že som skončila ako učiteľka. Tá náhoda, ktorá ma na gymnázium zaviala, je to najlepšie, čo ma v živote mohlo postretnúť. Na gymnáziu som mala pôvodne učiť len dejiny umenia, nakoniec mi však prischla aj výtvarná výchova. Tohto som sa dosť naľakala, keďže nie som výtvarník praktik, a umelecké ambície som ani nikdy nemala. Ako nováčik som však výtvarnú výchovu nemala odvahu vedeniu odmietnuť a išla som do toho. Povedala som si, že mojou úlohou predsa nie je vychovávať z detí Leonardov.

Mojou ambíciou bolo, aby študenti našli vo výtvarnej tvorbe záľubu, aby sa nebáli maľovať tak, ako to cítia, a ako sa to páči im, aby vedeli, že aj roztečené farby môžu byť pôsobivé, a že hlina nesmrdí, ale vonia. Popri rozmanitých výtvarných vystrájaníach so študentmi na hodinách som podvedome, ale aj vedome, vnášala do výtvarnej výchovy dejiny umenia a naopak, do dejín umenia výtvarnú prax. Keď s maturantmi preberáme pop art, dostanú za domácu úlohu vytvoriť

svoj „Pop – art 21. storočia“. Keď s malými primánmi maľujeme, čo sa nám snívalo, ukážem im ako sa tejto úlohy zhostil Dalí, Chagall a iní.

Popri štúdiu života a tvorby veľikánov výtvarného umenia sa predtým vždy vynárala otázka, prečo toľko umelcov trávilo dlhé roky kopírovaním diel svojich predchodcov. Zdalo sa mi, že je to čas trávený na úkor vlastnej kreatívnej tvorby. Zároveň som si však vždy povedala, že Velázquez, Corot, Daumier a mnohí ďalší asi vedeli, čo robia.

Presne si nepamätám, kedy a ako, ale jedného dňa sme sa s mojimi študentmi na osemročnom gymnáziu rozhodli „urobiť si pár Španielov“ na steny našej odbornej učebne, nakoľko na našom gymnáziu sa pravidelne otvára aj španielske bilingválne štúdium. A tak sme si vyhotovili Murilla, Zurbarána a Picassa. Boli sme si vedomí, že rúbeme privysoko a že naše kópie sú od originálov značne vzdialené, ale priznám sa, bola to veľmi zaujímavá skúsenosť. Po dokončení maľby študenti vždy spokojne aj s úsmevom zahlásili: „Panisorka, náš je lepší, ako originál.“ Myslím, že Murillo aj Picasso by nám našu výtvarnú trúfalosť odpustili a svoj bratislavský fanclub by ocenili. Tak sme v kopírovaní pokračovali a neraz to u nás v triede vyzeralo ako v ateliéri starých majstrov – niektoré deti vymeriavali štvorce a robili celkový rozvrh kompozície, iní trvali na tom, že budú maľovať len pozadie, iní sa špecializovali na rastliny, odvážnejší sa chopili maľovania tvárí a rúk. Každý si našiel to, čo mu vyhovovalo a bolo veľmi milé sledovať, ako dokázali spolu pracovať na jednom diele, ako sa povzbudzovali, vzájomne si chodili vymieňať vodu, umývať štetce, stáli a sedeli okolo maľby tak, aby si nezavadzali.

Spolu sme si uvedomili, že hoci sme kopírovali diela, ktoré dôverne poznáme, zrazu sme ich spoznali z inej stránky a všimli sme si aj to, čo sa len jednoduchým pozorovaním sotva podarí. Často sme narazili na nemalé úskalia, keď nám nesesedela perspektíva, anatómia, keď sme nevedeli namaľovať drapériu tak, aby pôsobila ako satén. Práve vďaka týmto tvrdým orieškom, z ktorých mnohé sme ani nerozlúskli, si študenti slávne diela veľikánov výtvarného umenia zrazu oveľa viac vážili a pristupovali k nim s neporovnateľne väčšou úctou. Popritom si cenili aj svoju vlastnú tvorbu. Počas sedemnástich rokov, ktoré som na našom gymnáziu, sa ani raz nestalo, že by niekto poškodil, popísal, alebo inak znehodnotil maľbu svojich rovesníkov, ktorá visela na chodbe. To ma potešilo z celého asi najviac. Je to tiež svedectvom toho, že umenie ľudí zušľachtuje a že to nie je len prázdna fráza.

Do nášho kopírovania slávnych diel som postupne zapojila všetkých študentov, od tých najmladších – jedenásťročných, až po maturantov. Maľujeme na hodinách výtvarnej výchovy, umení a kultúry, v rámci výtvarného krúžku, alebo len tak, spontánne, po vyučovaní. Neraz sa stalo, že sa pár študentov po poslednej vyučovacej hodine za mnou zastavilo a oznámili mi, že zostávajú ešte maľovať a dotiahli aj spolužiakov. Máme tak maľby, na ktorých tvorbe sa vystriedali

takmer všetci študenti našej školy. Boli však aj takí, ktorí mi výslovne kládli na srdce, že do ich Matissea nech nikto iný nezasahuje, že si ho chcú dokončiť sami. Keď niekto po vyučovaní začul na chodbe odniekiaľ hudbu a veselý džavot, pristavil sa, dostal hneď do ruky štetec a spoločne tak zrazu pracovali spolu študenti, ktorí sa doposiaľ ani nepoznali. Chlapci s dievčatami, primáni s maturantmi, noví študenti s tými, čo sú na našej škole už viac rokov. Sú to vždy krásne chvíle a neraz sme skončili až v čase, keď už školník zamykal školu. Veľmi dobre vždy padlo mne aj študentom, keď sa pristavili aj kolegovia, sledovali nás pri práci, detí sa vypytovali, kto je autorom predlohy a vždy nás v tvorbe chvália a povzbudzujú.

Náš repertoár a autorov sme postupne rozširovali, nesústredili sme sa výhradne len na „Španielov“, hoci sú nevyčerateľným zdrojom umeleckých skvostov. Rozhodovali sme sa pre autorov z rôznych krajín a období. Niektorých som vybrala ja, iných študenti. Obvykle som im dala do rúk knihu, nech povedia, čo ich na prvý pohľad najviac pritiahlo. Nakoľko som postupom času aj ja sama zistila, koľko sa človek kopírovaním môže naučiť, „vmontovala“ som do práce aj maturantov, ktorí navštevovali seminár z dejín umenia. Brali to ako veľmi atraktívne osvieženie a praktickú skúsenosť s dejinami umenia. S nimi sme naše kópie pozdvihli ešte na vyššiu úroveň. Tu sme pracovali už s olejovými farbami. Až vtedy som aj ja porozumela, prečo je to starými majstrami tak milovaná a velebená technika.

V snahe oboznámiť sa s čo najširším spektrom autorov a období, sme sa dostali aj k abstraktnej maľbe. Priznám sa, je to moja *srdcovka* a aj preto ma vždy mrzelo, keď som väčšinu študentov pre ňu nevedela nadchnúť a často som počúvala vetu „veď také viem aj ja.“ Postupne si však aj študenti uvedomili, že už aj taká kópia Mondriana dá zabrať. Deti si aj abstraktnú maľbu obľúbili, kritiky ubúdalo a maľby vo väčších formátoch na stenách pôsobili naozaj atraktívne. Postupne sme si urobili aj Morisa Louisa, Maleviča, avšak najväčší úspech zožal vždy Kandinsky. Veľmi zábavné bolo tvoriť Jacksona Pollocka, maľby v jeho duchu si deti odnášali aj domov a pár ich urobili aj pre svoje triedne učiteľky, ktoré si ich objednali, keď ich zbadali na chodbe.

Keď nás naša pani zástupkyňa videla, v akom sme tvorivom *švungu*, opýtala sa nás, či by sme nejako nepomaľovali staré betónové kvetináče, ktoré máme pred vstupom do školy. Bola to pre nás pocta aj výzva a opäť sme sa rozhodli načrieť do dejín umenia. Chceli sme niečo španielske, farebné a veselé. Tieto kritériá dokonale napíňal Joan Miró. Študenti s nadšením maľovali, v rámci hodiny výtvarnej výchovy, alebo len tak, po vyučovaní. Farbami, ktoré nám zvýšili, sme pár Miróovských motívov namaľovali aj na chodník. Počas práce aj po dokončení ma neopúšťali obavy, čo sa postupom času stane s našimi maľbami, keďže školský dvor je voľne prístupný a navyše sa blížili letné prázdniny a náš Miró zostane bez dozoru. Na moje veľké prekvapenie, priam šok, nikto sa našich malieb ani len nedotkol. Miróa, ktorého hravosť a humor sú nesmierne

príťažlivé, neskôr maturanti namaľovali aj na strechu školy. Niektorí povedali, že to boli najkrajšie a najvzrušujúcejšie chvíle počas celého štúdia. Postupne som, za prísnych bezpečnostných opatrení maľbu na streche ukázala aj študentom z nižších ročníkov, ktorí sa okamžite začali vypytovať, kedy tam vezmem maľovať aj ich. Náš Miró na streche je aj akousi poctou tomuto veľikánovi, ktorý si veľmi cenil výtvarný prejav detí. Týmto sme chceli dať najavo, že je to vzájomné. V Miróovskom nadšení a opojení sme potom vyhotovili aj dve jeho sochy. Keby som ich študentom ukázala len na reprodukcii, veľký úspech by som asi nezožala, ale po tom, ako sme na ich kópiách pracovali dlhé hodiny, som presvedčená, že aj sochy takéhoto charakteru sa budú tešiť väčšej obľube a úcte. Našou najnovšou a aj najrozmernejšou maľbou je Dalí v školskej jedálni. Už len počas prezerania a vyberania diel z jeho tvorby sme so študentmi objavili množstvo jeho skvostov a priznám sa, že hoci som si ho vždy veľmi vážila, až teraz sa stal mojou veľkou láskou aj on. Našou zatiaľ rozrobenou prácou je salamandra z parku Güell v Barcelone, ktorej autorom je ďalší veľký Španiel – Antoni Gaudí. Nemalé úsilie si vyžadovalo vytvoriť samotnú kostru z papierov a špagátov, na ktorú sme aplikovali mozaiku. Študenti prinášali z domu zvyšné kachličky, odkladali rozbité tanieri a významným sponzorom bola aj jedna pani predavačka z kúpeľňového štúdia, ktorá nám odkladala vzorkovníky kachličiek a dlaždíc, ktoré už neboli v predaji. Tak sme sa dostali aj ku krásnym sýtym farbám (keďže z domácich zdrojov sme mali kachličky väčšinou len sivých, hnedých a bielych odtieňov). Vďaka tejto pani získaval náš Gaudí aj fialovú, ružovú, sýtu žltú a iné fascinujúce odtiene.

Dejiny umenia sú nevyčerateľným zdrojom nápadov, myšlienok, pocitov, ponaučení a radosti. Keď so študentmi pracujeme na nejakej kópii, už sa nám vynárajú ďalšie a ďalšie, ktoré by sme mohli tiež urobiť.

Do budúcej perspektívy tohto typu výučby by sme si radi zaobstarali hrnčiarsky kruh. S hlinou s deťmi často pracujeme a objavujeme jedinečné čaro tohto tisícročiami overeného materiálu. V rukách uťapkané nádoby majú síce svoje veľké čaro, ale práca na hrnčiarskom kruhu je fascinujúcim zážitkom, o ktorom som sa sama, ešte ako dieťa presvedčila a rada by som túto skúsenosť dopriala aj mojim študentom. Popri tvorbe podľa vlastnej fantázie by sme mohli opäť načrieť aj do dejín umenia a pokúsiť sa vyhotoviť repliky staroegyptských, alebo starogréckych nádob.

Ďakujeme, že ste venovali čas našim prácam a výtvarným zážitkom.

Zároveň, prehlasujem, že tieto aktivity nebyli podporené žiadnou cenou ani grantom

S úctou

Katarína Platznerová

V Bratislave, 30. január 2018

Adresa:

Mgr. Katarína Platznerová, PhD.

Gymnázium F. G. Lorcu

Hronská 3

821 07 Bratislava

Slovenská republika

